

Eindrapport

**VLEERMUIZEN EN BROEDVOGELS TER PLAATSE VAN EN ROND
OOSTEINDE 4 EN PRINSES BEATRIXSTRAAT 3 TE BERKENWOUDE**

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

VERKENNENDE VELDINVENTARISATIE VLEERMUIZEN EN BROEDVOGELS TER PLAATSE VAN EN ROND OOSTEINDE 4 EN PRINSES BEATRIXSTRAAT 3 TE BERKENWOUD

rapportnummer 2018.3085

november 2018

In opdracht van:
Rho adviseurs voor leefruimte
Postbus 150
3000 AD ROTTERDAM

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456

E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

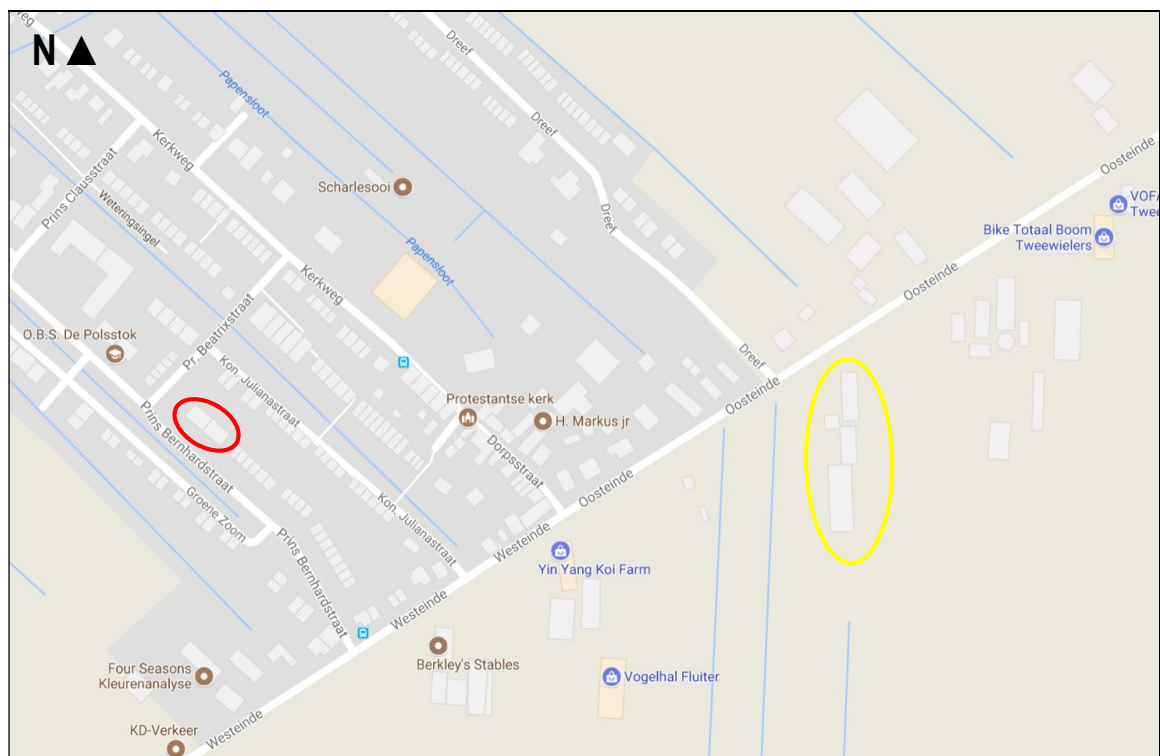
INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING	2
1.2 HET PLANGEBIED	2
1.3 DE PLANNEN	3
1.4 VRAAGSTELLINGEN VAN HET ONDERZOEK	3
1.5 OPBOUW VAN DIT RAPPORT	3
 2 ECOLOGIE.....	 4
2.1 VLEERMUIZEN.....	4
2.2 BROEDVOGELS	4
 3 METHODE.....	 6
3.1 OMVANG ONDERZOEK	6
3.2 VELDONDERZOEK	6
3.3 BROEDVOGELS	6
 4 RESULTATEN	 7
4.1 VLEERMUIZEN.....	7
4.2 BROEDVOGELS	8
 5 CONCLUSIES	 9
 GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	 10
 BIJLAGEN	 11
1 BEGRIPPEN.....	12
2 ONDERZOEK SOMSTANDIGHEDEN	14

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Er is het voornemen voor de realisatie van een nieuwe kerk aan Oosteinde 4 om vervolgens de bestaande kerk aan de Beatrixstraat 3 te Berkenwoude te slopen en om daarna woningbouw te kunnen realiseren (zie figuur 1 voor de globale ligging). De aanwezigheid van beschermde soorten vormt een te onderzoeken aspect, omdat met de plannen effecten kunnen gaan ontstaan op planten- en diersoorten die beschermd zijn via de Wet natuurbescherming. Op grond hiervan is een verkennend onderzoek uitgevoerd (Adviesbureau Mertens, 2017) waaruit is gebleken dat een ontheffing van de wet natuurbescherming niet is vereist voor de realisatie en het gebruik van de plannen. Mede op grond van de zorgplicht van de Wet natuurbescherming is aan Adviesbureau Mertens gevraagd om een verkennend veldonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen en vogels en om bij het eventueel voorkomen hiervan, aan te geven hoe hiermee dient te worden omgegaan. In dit rapport worden de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd.

Figuur 1. Globale ligging van de plangebieden aan de Oosteinde 4 (geel) en Prinses Beatrixstraat 3 (rood) te Berkenwoude.

1.2 Het plangebied

Het plangebied aan de Oosteinde 4 en Prinses Beatrixstraat 3 te Berkenwoude is sinds het verkennend onderzoek niet wezenlijk gewijzigd. Voor een omschrijving van dit gebied wordt verwezen naar het verkennend onderzoek (Adviesbureau Mertens, 2017).

1.3 De plannen

De plannen zijn sinds het verkennend onderzoek niet gewijzigd. Voor een omschrijving van de plannen wordt dan ook verwezen naar het verkennend onderzoek (Adviesbureau Mertens, 2017).

1.4 Vraagstellingen van het onderzoek

Voor het in beeld brengen van de beschermde en bedreigde soorten zijn de volgende groepen onderzocht:

- vleermuizen
- broedvogels

Dit betreffen de soort(groep)en die in potentie kunnen voorkomen. Gelet op de opdracht genoemd in de inleiding van dit hoofdstuk worden de volgende vraagstellingen onderzocht:

1. Welke beschermde en bedreigde soorten komen voor op of in nabijheid het onderzoeksgebied Oosteinde 4 en Prinses Beatrixstraat 3 te Berkenwoude?
2. Wat is de verspreiding en het terreingebruik van de beschermde en bedreigde soorten op of nabij het onderzoeksgebied Oosteinde 4 en Prinses Beatrixstraat 3 te Berkenwoude?

1.5 Opbouw van dit rapport

Na een korte uitleg over de soortbescherming (hoofdstuk 2) en de ecologie van de te inventariseren soort(groep)en wordt in hoofdstuk 4 de werkwijze van het onderzoek weergegeven. In hoofdstuk 5 wordt de aanwezigheid en de verspreiding weergegeven. In hoofdstuk 6 worden conclusies gegeven en worden aanbevelingen gedaan. In bijlage 1 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen. Aangezien onderhavige rapportage een aanvulling is op het verkennend veldonderzoek (Adviesbureau Mertens, 2017), kunnen beide rapporten niet los van elkaar worden gelezen.

2 ECOLOGIE

2.1 Vleermuizen

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, die een groot en constant voedselaanbod opleveren. Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Aan de hand van landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootvleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de gehele nacht gefoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegrouten weer terug naar de kolonie.

Tegen de herfst breekt het paarseizoen aan. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt, de vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats.

Kort na het paarseizoen tot enkele maanden later, als de winter aanbreekt, trekken de vleermuizen naar ruimten met een stabiel microklimaat als (ijs)kelders, grotten, bunkers of dikke bomen om daar door middel van de winterslaap de winter door te brengen. Vleermuizen gebruiken in de winter dus eveneens verblijfplaatsen, wanneer zij hun winterslaap houden. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden. Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is ook verplicht: alle soorten zijn nationaal en internationaal wettelijk beschermd via de Wet natuurbescherming en de Habitatrichtlijn.

2.2 Broedvogels

Vogels komen doorgaans overal in Nederland voor waar enige beschutting is en waar mogelijkheden zijn om te nestelen. Er zijn vogels die ieder jaar een nest bouwen om daarin te broeden. Er zijn daarnaast vogels die jaarrond een zelfde nest gebruiken om in te slapen en te broeden (bijvoorbeeld huismussen en

kerkuilen) en er zijn vogels die jaarlijks terugkeren naar hun nestplaats om het nest opnieuw te gebruiken om daarin te broeden (zoals gierzwaluwen).

3 METHODE

3.1 Omvang onderzoek

De verkennende veldinventarisatie heeft plaatsgevonden in 2018. Ten behoeve van de inventarisatie hebben 3 veldbezoeken plaatsgevonden op 28 juni, 13 juli en 24 juli 2018 met een totale onderzoeksomvang van ongeveer 6 uur. In onderstaande paragrafen wordt per soortgroep de inventarisatiemethode weergegeven. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de methode per soortgroep, de inventarisatieduur en de bezoekdata. In bijlage 2 worden de omstandigheden weergegeven.

Tabel 1. Overzicht inventarisatieronden van de verkennende veldinventarisatie naar de aanwezigheid van vleermuizen ter plaatse van en direct rond Oosteinde 4 en Prinses Beatrixstraat 3 te Berkenwoude.

Datum (2018)	Vleermuizen
28 juni	Verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageerplaatsen Inventarisatie nesten / territoriaal gedrag
13 juli	Verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageerplaatsen Inventarisatie nesten / territoriaal gedrag
24 juli	Verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageerplaatsen Inventarisatie nesten / territoriaal gedrag

3.2 Veldonderzoek

Vleermuizen zijn verkennend geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek (Pettersen D-240). Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen, vliegroutes en verblijfplaatsen worden opgespoord.

3.3 Broedvogels

Broedvogels zijn gedurende alle drie de inventarisatiemomenten (28 juni, 13 juli en 24 juli 2018). Twee van de drie bezoeken werden uitgevoerd in de avond- of ochtendschemering. Het is van belang om rond de schemering waarnemingen te doen, omdat vogels dan het meest actief zijn. Het gebied geïnventariseerd op nesten, sporen en territoriaal gedrag van vogels met vaste nestplaatsen (huismus, gierzwaluw).

4 RESULTATEN

4.1 Vleermuizen

In en direct rond het gebied Oosteinde zijn twee soorten vleermuizen vastgesteld; gewone dwergvleermuis en laatvlieger die beide foeragerend werden waargenomen in relatief lage dichtheid. Er is één soort vleermuis waargenomen (gewone dwergvleermuis) in het gebied van de Beatrixstraat. Ook deze soort is enkel (in lage dichtheid) foeragerend aangetroffen in het plangebied. Er zijn geen verblijfplaatsen of vliegroutes vastgesteld. Ook zijn er geen aanwijzingen van het voorkomen van verblijfplaatsen of vliegroutes. In figuur 2 en 3 zijn de waarnemingen weergegeven.

Figuur 2. Waarnemingen van vleermuizen in en direct rond het gebied van Oosteinde 4 te Berkenwoude.

Figuur 3. Waarnemingen van vleermuizen in en direct rond het gebied van Prinses Beatrixstraat 3 te Berkenwoude.

Gelet op de aantallen en dichtheid van de foeragerende vleermuizen dient het plangebied van Oosteinde 4 en Prinses Beatrixstraat 3 te Berkenwoude niet gezien te worden als belangrijk (primair) foerageergebied.

4.2 Broedvogels

Gedurende het verkennend veldonderzoek zijn er geen aanwijzingen gevonden van het voorkomen van broedvogels met vaste rust- en verblijfplaatsen zoals huismus, gierzwaluw, rans-, steen- of kerkuil. Deze vogelsoorten zijn niet waargenomen en ook zijn er geen sporen aangetroffen.

5 CONCLUSIES

Er is het voornemen voor de ruimtelijke ontwikkeling van Oosteinde 4 en Prinses Beatrixstraat 3 te Berkenwoude. Op grond hiervan is een verkennend onderzoek uitgevoerd (Adviesbureau Mertens, 2017) waaruit is gebleken dat een ontheffing van de wet natuurbescherming niet is vereist voor de realisatie en het gebruik van de plannen. Mede op grond van de zorgplicht van de Wet natuurbescherming is een verkennend veldonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van vleermuizen en vogels

Uit de resultaten van het onderzoek komt naar voren dat er gewone dwergvleermuizen en laatvlieger vliegen en foerageren. Gedurende en na realisatie van de plannen kunnen deze soorten er blijven vliegen en foerageren. Gedurende het verkennend veldonderzoek zijn er ook geen aanwijzingen gevonden van het voorkomen van vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen.

Op grond van bovenstaande analyse worden effecten op beschermde planten- en diersoorten uitgesloten; de plannen voor Oosteinde 4 en Prinses Beatrixstraat 3 te Berkenwoude zijn niet in strijd met het gestelde binnen de Wet natuurbescherming. Deze conclusie bevestigt de conclusie uit 2017 waarin tevens is gesteld dat de plannen voor Oosteinde 4 en Prinses Beatrixstraat 3 te Berkenwoude niet in strijd met het gestelde binnen de Wet natuurbescherming.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Adviesbureau Mertens, 2018. Quick scan beschermde planten- en diersoorten Oosteinde 4 en Prinses Beatrixstraat 3 te Berkenwoude. Wageningen, 1-15.

Diepenbeek, A., van, 1999. Veldgids diersporen. Drukkerij Thieme, Nijmegen.

EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2004. Rode lijsten diverse soortgroepen.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2009. Rode lijsten diverse soortgroepen.

Ministerie Economische zaken, 2016. Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2016, 1-34.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009b. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.

BIJLAGEN

1 BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis al roepend rondvliegt in de herfst en die doorgaans wordt verdedigd tegen andere mannetjes.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute) of een route in een andere tijd; bijvoorbeeld tussen foerageerplaatsen.
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar)). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij winderig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolotatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Voorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwemt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hibernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en

temperatuurwisselingen zijn nihil.

Zomerverblijfplaats Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

2 ONDERZOEK SOMSTANDIGHEDEN

Datum (2018)	Tijd (uur)	Duur (uur)	Temperatuur (°C)	Neerslag (mm)	Wind (bft)
• 28 juni	11.00-13.00	2	23	Geen	3
• 13 juli	21.00-23.00	2	22	Geen	2
• 24 juli	21.00-23.00	2	24	Geen	2

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601